

Adrian Sabata

TEOLOGICZNE PODSTAWY ŚWIĘTA JEZUSA CHRYSZTUSA, NAJWYŻSZEGO I WIECZNEGO KAPŁANA W LITURGII

Papież Pius XI jako pierwszy wprowadził do ówczesnego mszału mszę wotywną o Jezusie Chrystusie Najwyższym i Wiecznym Kapłanie. Stało się to za sprawą Encykliki *Ad catholici sacerdotii* z 20 grudnia 1935 r.¹ Według K. Lijki, do ustanowienia tego formularza przyczynili się niemieccy zakonnicy z Towarzystwa Boskiego Zbawiciela (Salwatorianie). Bracia już od kilku lat przed ogłoszeniem tej encykliki podejmowali w pierwsze soboty miesiąca modlitwy o uświęcenie kapłanów. Idea ta zdobywała coraz większe zainteresowanie w wielu niemieckich diecezjach. Biskupi, widząc rozwój kultu Jezusa Kapłana, postanowili wprowadzić to nabożeństwo, zachęcając do nowej formy kultu także wiernych.

Konsekwencją rozwijającego się kultu była prośba generała zgromadzenia skierowana do Piusa XI o ustanowienie pierwszego czwartku miesiąca dniem modlitw o uświęcenie kapłanów. Papież 20 grudnia 1935 r. poprzez ogłoszenie wyżej wymienionej encykliki ustanowił ten dzień oraz zezwolił, aby tam, gdzie taka modlitwa się odbywała, można było sprawować jedną mszę w tym dniu z tego

¹ Zob. PIUS XI, *Encyklika Ad Catholici Sacerdotii*, Wydawnictwo Polskiej Katolickiej Agencji Prasowej, Warszawa 1936, s. 31–32.

właśnie formularza. Oficjalnie ten formularz wprowadziła w Wigilię Bożego Narodzenia 24 grudnia 1935 r. Święta Kongregacja Obrzędów z pewnymi zastrzeżeniami w używaniu tej wotywy². Otrzymał on także specjalne przywileje, m.in. możliwość odmówienia lub odśpiewania Gloria i Credo, tak jak w uroczystości.

Początek kultu Jezusa jako Najwyższego i Wiecznego Kapłana narodził się w Hiszpanii za sprawą biskupa pomocniczego diecezji Madryt-Alcala oraz współzałożyciela kompletacyjnego Zgromadzenia Sióstr Oblatek Chrystusa Kapłana Sługi Bożego Jose Marii Gracia Lahiguera. Jego charyzmatem była modlitwa o uświęcenie kapłanów oraz wsparcie modlitewne powołanych do kapłaństwa. Biskup Lahiguera w 1950 r. zwrócił się do papieża Piusa XII z prośbą o ustanowienie wspomnienia Jezusa Chrystusa Najwyższego i Wiecznego Kapłana jako święta patronalnego dla tego zgromadzenia. Dwa lata później papież zatwierdził i ustanowił wspomnienie jako święto patronalne dla sióstr oblatak.

Kult ten z czasem zdobywał coraz większe uznanie tak, że w 1973 r. Kongregacja ds. Kultu Bożego wprowadziła to święto do ogólnego kalendarza liturgicznego przeznaczonego dla Hiszpanii. Ta sama Kongregacja ustanowiła, że dniem, w którym będzie obchodzone święto jest czwartek po Zesłaniu Ducha Świętego. Faktem potwierdzającym znaczenie kultu Jezusa Kapłana jest zatwierdzenie przez Benedykta XVI dekretu o heroicznosci cnót biskupa Jose Marii Gracia Lahiguera w 2011 r.

Czwartek w tradycji chrześcijańskiej jest dniem ustanowienia przez Jezusa dwóch sakramentów³. Pierwszym jest Eucharystia, zaś drugim właśnie kapłaństwo. Kościół tego dnia szczególnie modli się za kapłanów oraz o nowe powołania kapłańskie i zakonne, co jest szczególnym charyzmatem sióstr oblatak⁴. Dlatego od strony teologicznej i symbolicznej właśnie wybór czwartku był dla inicjato-

² Por. K. FIGLEWICZ, *Msza Wotywna Do Pana Jezusa Najwyższego i Odwiecznego Kapłana*, Ruch Biblijny i Liturgiczny, Kraków 1948, nr 1, s. 47.

³ Por. K. LIJKA, *Nowe Święto – Jezusa Chrystusa, Najwyższego i Wiecznego kapłana*, Liturgia Sacra, rok 19/2013, nr 1, s. 8.

⁴ Por. D. OSTROWSKI, *Jezusa Chrystusa Najwyższego i Wiecznego Kapłana. Nowe święto dla diecezji polskich*, Msza Święta, nr 5/2013, s. 4.

rów dobrym dniem na wspomnienie tego sakramentu. Propagatorzy stanęli jednak przed sporym problemem. Obchody ustanowienia Eucharystii i Kapłaństwa zbiegają się w Wielki Czwartek. Dzień ten kładzie akcent bardziej na Chrystusie jako Ofierze Paschalnej, a przecież kapłaństwo Jezusa też ściśle nawiązuje do Tajemnicy Paschalnej. W poszukiwaniu odpowiedniego dnia dla tego święta starano się pokazać Jezusa jako tego, który jest nie tylko ofiarą, ale i składającym ją. Dlatego uznano, że odpowiednim dniem będzie czwartek po Pięćdziesiątnicy, a przed Uroczystością Trójcy Przenajświętszej jako czas, w którym ten aspekt może być wyakcentowany. Kapłaństwo Jezusa jest ściśle związane z kapłaństwem Nowego Przymierza wyrażonym w wydarzeniach Triduum jako „szczególny owoc misterium Paschalnego Chrystusa”⁵.

Święto to nawiązuje i uwidacznia się w okresie liturgicznym, jakim jest obchodzenie Wielkanocy. K. Lijka rozwija myśl D. Ostrowskiego, dodając, że nie jest to związane tylko z Paschą, ale podkreśla złączenie kapłaństwa urzędowego z misterium wielkanocnym, którego szczytem jest Triduum Paschalne. Kapłaństwo urzędowe łączy w sobie wszystkie wydarzenia od Ostatniej Wieczerzy aż do Zesłania Ducha Świętego. Autorzy podkreślają wspólnie, że Uroczystość Zesłania Ducha Świętego poprzedzająca Święto uwydatnia w nim rolę kapłaństwa służebnego, które jest posłannictwem do głoszenia Ewangelii. Dlatego też właśnie czwartek po Uroczystości Pięćdziesiątnicy stał się właściwym dniem na uczczenie kapłaństwa Chrystusa jako dzień szczególnej modlitwy za wybranych do kapłaństwa służebnego.

Papież Benedykt XVI 19 czerwca 2009 r. ogłosił dla całego Kościoła tak zwany Rok Kapłański. Celem tego roku miało być zwrócenie uwagi na sakrament kapłaństwa oraz krzewienie wewnętrznej odnowy kapłanów na rzecz silniejszego i bardziej widzialnego świadectwa ewangelicznego we współczesnym świecie⁶.

Papież zaadresował list do kapłanów na całym świecie. Podkreśla w nim wyjątkowość dnia rozpoczynającego to wydarzenie, bowiem jest to liturgiczne obchodzenie Uroczystości Najświętszego Serca

⁵ Tamże s. 4.

⁶ POR. BENEDYKT XVI, *List na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego z okazji 150. Rocznicy dies Natalis świętego proboszcza z Ars*, Kraków 2009, s. 5.

Jezusa poświęcone modlitwie za kapłanów. Wówczas również, jak akcentuje autor w liście, przypada 150 rocznica narodzin dla nieba świętego Jana Marii Vianneya, proboszcza z Ars, który jest patronem księży pełniących urząd kapłański.

Papież wymienia w tym liście pewne obrazy związane z misją kapłańską Chrystusa. Wskazuje na Jezusa, który cierpiał za nas i nabył swoją krwią nasze dusze. Jest też Pasterzem Ludu Bożego, oddając wszystko dla swoich owiec. Ten fakt wyraża się w dziele zbawczym⁷. Ważną cechą Chrystusowego kapłaństwa jest pełne i dobrowolne posłuszeństwo Ojcu. Te trzy aspekty kapłaństwa Chrystusa zostały wyróżnione jako wzór kapłańskiej posługi.

Benedykt XVI stawia w tym liście za przykład św. Jana Marię Vianneya, który, w opinii samego Papieża, przez swoje zaangażowanie w duszpasterstwie i pokorę odzwierciedlał samego Chrystusa – Pasterza. Jako kapłan święty Jan Maria poświęcił się całkowicie zbawieniu powierzonych parafian.

Na zakończenie obchodów papież dodał do kalendarza rzymskiego omawiane święto oraz zaproponował je innym Konferencjom jako owoc Roku Kapłańskiego. Zezwolił na wprowadzenie go do kalendarza liturgicznego każdego kraju jako święto fakultatywne. W konsekwencji papież zostawił decyzję o wprowadzeniu święta w kompetencji Konferencji Episkopatu danego kraju. O tym fakcie poinformował prefekt Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów⁸.

23 lipca 2012 r. został ogłoszony nowy formularz mszalny wraz z własnym zestawem czytań oraz tekstami Liturgii Godzin. Dwa miesiące później, na mocy pozwolenia prefekta Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Konferencja Episkopatu Polski postanowiła odpowiedzieć na wezwanie papieża. W imieniu biskupów abp Józef Michalik, przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski, poprosił o pozwolenie na rozpoczęcie prac nad polskim formularzem mszalnym oraz tekstami do Liturgii Godzin⁹.

⁷ Por. 2 Kor 3, 14.

⁸ Zob. Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Lettera della Congregazione*, Not 7–8 (2012), s. 335 w: o. K. LIJKA, *Nowe święto – Jezusa Chrystusa, Najwyższego i Wiecznego Kapłana*, *Liturgia Sacra*, rok 19/2013, nr 1, s. 5.

⁹ Decyzję podjęto na 360 sesji plenarnej KEP w Zakopanem dnia 26 listopada 2012 r.

Owocem tego działania było zatwierdzenie 13 lutego 2013 r. przez Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów tłumaczeń tekstów nowego święta. Pierwszy obchód w Polsce przypadł na 23 maja 2013 r., czyli czwartek po Zesłaniu Ducha Świętego. W dekreście odnoszącym się do tego święta abp Michalik wyraził życzenie, aby treści zawarte w tekstach stanowiły wzór dla duchownych oraz były zachętą do gorliwszej modlitwy za pasterzy¹⁰.

Czas wprowadzenia święta do kalendarza zbiegł się z problemami Kościoła XXI wieku. Święto Jezusa Chrystusa, Najwyższego i Wiecznego Kapłana zderzyło się z sytuacją związaną z dużą liczbą odejść księży z kapłaństwa, ciągłym ujawnianiem przez media skandali moralnych z udziałem różnych duchownych oraz widoczny spadek kandydatów zgłaszających się do seminariów. Ks. Ostrowski w swoim artykule stwierdza, że nowe święto wprowadza świeże spojrzenie na kapłaństwo we współczesnym świecie.

1. Chrystus jako Arcykapłan Nowego Przymierza

1.1. Kapłaństwo w Starym Testamencie

Wszystkie cywilizacje posiadały kulturę, w którą wpisana była religia. Zasady religijne stawały się odniesieniem moralnym dla życia codziennego i je porządkowały. Z nich rodziło się pojęcie kultu domagające się swoich zwyczajów i obrzędów. Te wszystkie czynności wymagały również kogoś, kto będzie sprawował obrzędy. Domagały się także ustanowienia przedstawiciela całej społeczności wobec bóstwa. Tak narodził się urząd kapłana składającego bożkowi ofiary, którego zadaniem było też reprezentować ofiarodawcę proszącego bóstwo o pomoc.

W czasach ludu izraelskiego wszystkie znane nam kultury otaczające Naród Wybrany, takie jak Egipt, Mezopotamia, Assyria i wiele innych mniejszych plemion zamieszkujących na terenie tzw. żyznego półksiężyca, posiadały mocno rozwiniętą grupę osób odpowiadającą za sprawowanie obrzędów związanych z oddaniem czci bóstwu. W religiach tych plemion panował politeizm. Każde bóstwo

¹⁰ Por. MRPD 2013, s. 3.

posiadało swoją odrębną świątynię, odrębne zwyczaje oraz grupę kapłanów. Podobnie było w religii żydowskiej. Jednak na tle ówczesnych kultur religia Izraelczyków wyróżniała się monoteizmem oraz objawieniem się Boga człowiekowi, a nie dążeniem człowieka do poznania bóstwa¹¹.

Pierwsze informacje o sprawowaniu kultu Boga Jahwe w Starym Testamencie możemy znaleźć w pierwszych pięciu księgach nazywanych Pięcioksięgiem Mojżesza lub Torą. Na samym początku kult sprawowany był na prowizorycznych ołtarzach, tak zwanych stełach. Nie istniała również formalna instytucja kapłana. Sprawowanie kultu należało do głowy rodziny. Ród wywodzący się od Abrahama do czasu ustanowienia kapłaństwa urzędowego przez Mojżesza spotykał jedynie kapłanów pochodzących z innych kultur¹². Dlatego też pierwsze opisy kapłaństwa starotestamentalnego nie mówią wprost o tej funkcji. Pojęcie kapłaństwa jako urzędu reprezentacyjnego ludu przed Bogiem nabiera nowego znaczenia dla Izraelczyków dopiero po wyjściu Narodu Wybranego z Niewoli Egipskiej i zawarciu Przymierza na górze Synaj. Przyczynił się do tego Mojżesz pod wpływem nakazu Bożego. Pierwsze wzmianki o obrzędzie ustanowienia, roli oraz zadań zleconych kapłanom zawarte zostały w Księgach Wyjścia i Kapłańskiej.

W Księdze Wyjścia znajdujemy opis ustanowienia Aarona, brata Mojżesza i jego synów na kapłanów. Wraz z nimi zostali ustanowieni lewici, których zadaniem było wspierać kapłanów w składaniu ofiar¹³. Kapłani wraz z lewitami otrzymali specjalne szaty oraz wyróżniali się wieloma przywilejami¹⁴. Posiadali również zakres obowiązków. Najważniejsze z nich to przede wszystkim składanie ofiar krwawych, pokarmowych i kadzielnych, udzielanie błogosławieństwa ludowi, rytualne oczyszczanie wiernych, jak i stwierdza-

¹¹ Zob. EDWARD SZYMANEK, *Od Starego Przymierza do kapłaństwa Chrystusa*, Msza Święta nr 2 (2013), s. 6.

¹² Por. A. JANKOWSKI, K. ROMANIUK, *Kapłaństwo w Piśmie Świętym Nowego Testamentu*, Kraków 1994, s. 17.

¹³ Por. Wj 4, 22–23.

¹⁴ Zob. R. MAZUR, *Jezus Chrystus Arcykapłan*, *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, nr 2 (2012), s. 121–124.

nie o wolności od pewnych chorób. Mieli również przywilej interpretacji prawa i tradycji.

Opis konsekracji kapłańskiej i obowiązków z tym związanych, czyli oddania konkretnej osoby na wyłączną własność Bogu, znajduje się nie tylko w Księdze Wyjścia, ale również w Księdze Kapłańskiej w ósmym i dziewiątym rozdziale. W Księdze Kapłańskiej niezwykle rzadko spotykamy teksty narracyjne. W większości księga ta stanowi zbiór praw i rozporządzeń¹⁵. Przytoczone wyżej rozdziały stanowią wyjątek, podejmując narrację przerwana w Księdze Wyjścia. Wśród wątpliwości wskazywano zwłaszcza na podkreślaną w omawianym tekście rolę Aarona, nieopisaną w innych źródłach Pięcioksięgu, a także na wielką rolę Mojżesza, jaką przypisuje się mu w tych tekstach o kapłaństwie, której nie potwierdzają inne tradycje biblijne¹⁶.

W tym opisie mianowania Aarona i jego synów na kapłanów zawarty jest opis obrzędu ustanowienia, który posiada znaki wyrażające głębokie znaczenie teologiczne tego obrzędu. Są nimi: specjalne obmycie, szaty, olej, ofiara przebłagalna oraz baran i chleby praśne. Na początku Mojżesz dokonał obmycia – to symbol oczyszczenia z brudu grzechów. Kapłan w Starym Testamencie musiał być czysty, nieskalany jakimkolwiek grzechem. Bez rytualnego oczyszczenia nie mógł składać ofiar. Następnie nakładał szaty, które były symbolem potwierdzającym władzę, jak również wyłączenia konkretnej osoby ze społeczności. Konsekwencją tego było podkreślenie przynależności kapłana do Boga jako Jego własności. Aby dokończyć konsekrację, kapłan składał ofiarę przebłagalną. Faktem jest jednak, że tekst ten, leżący niemal w środku perykopy synajskiej, jest podstawowym tekstem dotyczącym kapłanów w całej Księdze Kapłańskiej.

Warto zwrócić uwagę na kontekst omawianych rozdziałów. W pierwszych siedmiu rozdziałach znajduje się tzw. „Tora ofiar” poprzedzająca tekst rozporządzenia. Bezpośrednio po nim następują

¹⁵ Por. A. TRONINA, Narracja w Księdze Kapłańskiej, w: W. PIKOR (red.), *Język Biblii. Od słuchania do rozumienia. XXXII Tydzień Biblijny*, Lublin (KUL) 29–30.11.2004 (Studia Biblica 11), Kielce 2005, s. 62–69.

¹⁶ Por. S. ŁACH, *Księga Kapłańska (ekskurs: Starożytność kapłaństwa Aaronowego [Kpł r. 8–10])*, s. 48–57.

rozporządzenia dotyczące czystości rytualnej¹⁷. W tym sensie tekst o ustanowieniu kapłaństwa i jego początkach stanowi łącznik między tymi dwoma typami rozporządzeń, a zarazem ukazuje na tym tle funkcje kapłanów: z jednej strony są oni tymi, którzy jako jedyni mogą Bogu składać ofiary – zatem pełnią funkcję pośredników między Bogiem a ludem; z drugiej strony mają pilnować, by zachowywano rytualną czystość. Pełnią zatem funkcję nauczycieli – przewodzą czynnościom liturgicznym i pouczają lud.

Tekst mówi jeszcze o trzeciej funkcji kapłanów: mają oni także błogosławić ludowi. Co ciekawe, choć wiadomo, że tekst ten mówi o konsekracji kapłanów i inauguracji kultu, ani razu nie pada w nim termin *kohen*, określający kapłana¹⁸. Kapłani określani są tu jednak aż trzydzieści trzy razy: jako „synowie Aarona”, „Aaron i jego synowie” albo jako sam „Aaron”, od którego tradycja wywodzi ród kapłański i do którego kieruje rozporządzenia dotyczące kapłanów. Inne teksty tej księgi używają jedenaście razy określenia „synowie Aarona” z tytułem „kapłan”, stąd nie ma żadnych wątpliwości co do identyfikacji omawianego tekstu. Rozdział ósmy rozpoczyna się od wezwania Bożego skierowanego do Mojżesza, aby przygotować Aarona i jego synów, a także wszystko, co konieczne było do namaszczenia ich na kapłanów. W tym sensie początek perykopy wskazuje, że fragment o ustanowieniu kapłaństwa z tego rozdziału stanowi wypełnienie jego zapowiedzi danej Mojżeszowi¹⁹. W omawianych rozdziałach następuje opis całej ceremonii konsekracyjnej²⁰. W ten symboliczny sposób księga ta ukazuje, że Aaron i jego synowie są ofiarowywani dla Pana, aby można ich było potem konsekrować na służbę przy Jego ołtarzu²¹. Czynności tych dokonuje wciąż sam Mojżesz jako Boży pośrednik, a funkcję tę od niego przejmuje później Aaron i jego synowie. Jednocześnie jednak w perykopie o inaugu-

¹⁷ Zob. Kpł 11–15.

¹⁸ Por. S. ŁACH, *Księga Kapłańska (ekskurs: Starożytność kapłaństwa Aaronowego [Kpł r.8–10])*, dz. cyt. s. 139.

¹⁹ Por. Wj 29,1–7.

²⁰ Por. Kpł 8–10.

²¹ zob. S. ŁACH, *Księga Kapłańska (ekskurs: Starożytność kapłaństwa Aaronowego [Kpł r.8–10])*, dz. cyt. s. 48–57.

racji kultu już coraz więcej zależy od uprzednio już namaszczonego Aarona jako arcykapłana. Ma dokonać dwóch rzeczy: składać ofiary (przebłagania, całopalną i pokarmową), a także ma on nakazać innym składanie ofiar²².

Ten narracyjny tekst z Księgi Kapłańskiej zawarty w omawianych rozdziałach wpisuje się w piękny obraz teologii kapłaństwa i kultu, jaką prezentują źródła biblijne. Określa wielką wartość kultu w życiu biblijnego Izraela. Z drugiej strony tłumaczy, jak owa wartość kultu i kapłaństwa wynikająca z Bożego powołania i Bożej obecności w sanktuarium sprawia, że wyliczone Boże rozporządzenia dotyczące kultu i kapłaństwa muszą być bezwzględnie przestrzegane. Ich nieprzestrzeganie mogło grozić śmiercią. Warto pamiętać, że tekst ten spisany został w wiele lat po narodzinach kapłaństwa. Stanowi idealny opis jego początków. Miała z niego płynąć nauka także dla tych, którzy musieli zmierzyć się z problemami kapłaństwa w czasie, gdy zagrożona była tożsamość narodowa jak i kulturowa.

Podczas omawiania niniejszego tematu należy wyróżnić jedną z postaci Starego Testamentu, która wprost zapowiada kapłaństwo Jezusa. Tę szczególną rolę pełni Melchizedek. Pismo Święte niewiele o nim mówi. Wskazuje na niego Księga Rodzaju²³, a inne jedynie odwołują się do niego²⁴. Z historii wiemy o nim tylko tyle, że był królem Szalemu, i po wygranej Abrahama wyszedł mu na spotkanie, udzielając błogosławieństwa²⁵. Bibliści interpretują to wydarzenie jako zapowiedź ofiary Jezusa jako Arcykapłana. Mają to symbolizować dary przyniesione przez Melchizedeka.

1.2. Kapłaństwo Chrystusa w Nowym Testamencie

Informacje o Chrystusie jako kapłanie Nowego Przymierza możemy znaleźć w Nowym Testamencie. Opisuje on życie i działalność Jezusa Chrystusa oraz kształtowanie się pierwszych wspólnot chrze-

²² Por. T. BRZEGOWY, *Kapłani i lewici w tradycji kapłańskiej (P) Pięcioksięgu*, KUL, Poznań 1990, s. 11–34.

²³ Por. Rdz 14,18–20

²⁴ Zob. Por. S. ŁACH, *Księga Psalmów, Wstęp, przekład, komentarz*, Poznań 1990, s. 379–380.

²⁵ Zob. Rdz 14,17–24.

ścijańskich. Uwzględnia problemy nie tylko całego społeczeństwa, ale także ówczesnych duchownych. Teologia kapłaństwa Chrystusa opiera się na informacjach zawartych w Ewangeliach, a szczególnie w redakcji według św. Jana, zawierającym modlitwę arcykapłańską w wieczerniku. Bardzo ważnym źródłem jest również List do Hebrajczyków.

W Ewangeliach Jezus, mówiąc o misji zbawczej, wspominał także o swojej roli jako kapłana Nowego Przymierza. Jednak w tych opisach Chrystus nie mówi o niej wprost, ale używa różnych przypowieści lub porównań. Najczęściej spotykanym określeniem używanym przez Jezusa w stosunku do siebie jest Dobry Pasterz²⁶. Związane jest to z faktem, że w czasach Zbawiciela określenie „kapłan” odnosiło się do potomka pochodzącego z rodu Aarona posługującego w świątyni. W tym przypadku kapłaństwo Jezusa miało ukazać koniec ofiar starego Przymierza i Nowe Przymierze zawarte przez samego Jezusa. Jednak ewangeliści pośrednio wskazywali na jego zbawcze posłannictwo jako kapłana.

Również sam Jezus pośrednio zwracał uwagę na swoje kapłaństwo poprzez wskazywanie na proroctwa z księgi Izajasza. Jezus we wszystkich ewangeliach głosi swoje zbawcze posłannictwo²⁷. Polega ono na okazaniu grzesznikom przebaczenia. Cuda, jakie dokonywał, miały potwierdzać misję otrzymaną od Ojca. To wszystko zostało zamknięte przez biblistów w określeniu Pośrednik²⁸. Tytuł ten w Nowym Testamencie otrzymali tylko Mojżesz i Chrystus. Mimo że Jezus wprost nie nazywał siebie Pośrednikiem, wielokrotnie ukazywał słuchaczom, że przychodzi wypełnić prawo. Używał do tego proroctw, które odnosił do Swojej osoby²⁹. Teksty te odnoszą się do Mojżesza jako pierwowzoru Jezusa – Mesjasza.

W Ewangelii najważniejszym momentem ukazującym kapłaństwo Jezusa jest wydarzenie z Ostatniej Wieczerzy, jak również śmierć na

²⁶ Por. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, *Kapłaństwo w Piśmie świętym Nowego Testamentu*, Tyniec 1994, s. 30.

²⁷ Por. J 3,17; 5,34; 10,9.

²⁸ K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, *Kapłaństwo w Piśmie świętym Nowego Testamentu*, dz. cyt., s. 39.

²⁹ Por. Łk 4,18n; Iz 61,1.

krzyżu. Szczególnym tekstem jest modlitwa Jezusa podczas ostatniej wieczerzy, tak zwana modlitwa arcykapłańska. To podczas tej modlitwy, Jezus wykonuje funkcje właściwą kapłanom. Objawia się jako Pośrednik. W całej modlitwie Jezusa można wyodrębnić modlitwę uwielbienia jak również modlitwę wstawienniczą za powierzony lud³⁰. Podczas tej modlitwy Jezus wskazuje na zadanie, jakim jest złożenie ofiary z siebie³¹.

Warto zwrócić uwagę na fragment z tej modlitwy: *Jak Ty Mnie posłałeś na świat, tak i Ja ich na świat posłałem. A za nich Ja poświęcam w ofierze samego siebie, aby i oni byli uświęceni w prawdzie*³². Wskazuje on na drugi aspekt kapłaństwa Jezusa. Jezus oprócz pośrednictwa pełniąc funkcję składającego ofiarę, ma stać się ofiarą. Z tego wypływa wypełnienie Starego Przymierza. W tym kontekście ukazuje się również zapowiedź nowej ofiary, jaką ustanowił właśnie podczas Ostatniej Wieczerzy odbywającej się w ramach Paschy³³.

Inną zapowiedzią złożonej z siebie ofiary jest moment wypowiedzenia słów nad kielichem³⁴. Słowa te wskazują na konkretny związek śmierci Jezusa z Nowym Przymierzem. Ten sam aspekt ukazują również słowa wypowiedziane nad chlebem. To wszystko wskazuje na świadomość kapłańskiej misji, jaką posiadał Jezus.

Święty Paweł w swoich listach jedynie wspomina o kapłaństwie Chrystusa. Podkreśla to w odniesieniu do posługi, jaką mają pełnić ustanowieni przełożeni wspólnot. W Listach Apostolskich kapłaństwo Jezusa jest jedynie wspomniane przez niektórych autorów. Nawiązują do tematu kapłańskiej misji Jezusa w kontekście ofiary. Święty Paweł w swoich listach odnosił się do kapłaństwa Jezusa w kontekście soteriologicznym. Dodatkowo poruszane są wątki Jezusa jako żertwy ofiarnej i kapłana jednocześnie, śmierci Jezusa będącej antytypem ofiar Starego Testamentu, realizację przez Jezusa

³⁰ Por. J 17,1–26.

³¹ Por. L. STACHOWIAK, *Ewangelia według św. Jana, wstęp – przekład z oryginału, komentarz*, Poznań 2008, s. 342–343.

³² J 17,18.

³³ K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, *Kapłaństwo w Piśmie świętym Nowego Testamentu*, dz. cyt., s. 41–42.

³⁴ Por. 1 Kor 11,25; Łk 22,20; Mk 14,24; Mt 26,28.

kapłańskiej postaci Sługi Jahwe oraz ustanowienia eucharystii jako ofiary Nowego Przymierza, a tym samym przedstawienie Chrystusa jako rzeczywistego kapłana.

Święty Paweł mówi o ofierze w Liście do Efezjan³⁵. Wskazuje na dzieło odkupienia, jakiego dokonał Jezus. Zaś temat ofiary pojawia się w Pierwszym Liście do Tymoteusza. W Liście do Tytusa, w Liście do Rzymian i w Pierwszym Liście do Koryntian³⁶. Nawiązanie do Sługi Jahwe z Księgi Izajasza jako kenozie możemy znaleźć w Liście do Filipian³⁷. Potwierdzenie zaś zawiązania Nowego Przymierza święty Paweł zawarł w Liście do Koryntian³⁸. Tak więc ewangelista Paweł nie wprost wskazywał na kapłańską misję Chrystusa jako Pośrednika i Ofiarę. Można również odnaleźć wątki nawiązujące do kapłaństwa Jezusa w Pierwszym Liście świętego Piotra, jak również u świętego Jana³⁹. Obaj apostołowie odnosili się do kapłaństwa Jezusa w kontekście ofiary, jaką miał złożyć za grzechy. Święty Piotr mówi w listach o odkupieniu przez Krew Chrystusa, zaś święty Jan nazywa Jezusa – Barankiem Bożym⁴⁰.

Pełny wykład dotyczący tego zagadnienia stanowi List do Hebrajczyków. Jego treścią jest kapłaństwo Syna Bożego. To również jedyny list, w którym Jezus jest określony arcykapłanem w sensie dosłownym. Tekst ten w swojej treści porusza kilka wątków ofiary, takich jak: ofiara z życia jako ofiary za grzech, ofiara wypełniająca stare przymierze, ofiara ekspiacyjna Sługi Jahwe⁴¹. Mimo poruszanych wątków, głównym tematem listu pozostaje wciąż kapłaństwo Chrystusa. Treść tego tekstu ułożona jest w taki sposób, by ukazać przymioty arcykapłaństwa Chrystusa, jak również wykazać prawdziwość Jego kapłaństwa. W tym fragmencie można wyodrębnić kilka wątków. Pierwszy z nich to geneza kapłaństwa Chrystusa, następnie bycie przez Jezusa kapłanem w ziemskim życiu i w zbawczej ofierze

³⁵ Por. Ef 5,2.

³⁶ Por. 1 Tm 2,5n; Tt 2,14; Rz 3,23–25; 1 Kor 5,7.

³⁷ Por. Flp 2,6–11

³⁸ Por. 1 Kor 10,14–11,26

³⁹ Por. 1 P 1,1n; 1,18n; 1 P 3,18

⁴⁰ Por. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, *Kapłaństwo w Piśmie świętym Nowego Testamentu*, Tyniec 1994, s. 67.

⁴¹ Tamże s. 71.

krzyża. Kolejny aspekt stanowi paruzja Chrystusa jako czynność kapłańska oraz Chrystus jako Kapłan i Król jednocześnie⁴². Autor w liście wskazuje na Jezusa jako kapłana, który jest podobny do starotestamentalnego Melchizedeka. Jego podobieństwo dotyczy odniesień do rodziców, jak również wywodzenia się z rodu Aarona.⁴³

2. Kapłaństwo sakramentalne jako uczestnictwo w jedynym kapłaństwie Jezusa Chrystusa

2.1. Kapłaństwo w nauczaniu Kościoła przed Soborem Watykańskim II

Pierwszym dokumentem wskazującym na Jezusa jako kapłana jest „Anatematyzm” Cyryla Aleksandryjskiego z 431 r. Podkreśla on w swoim dokumencie, że Jezus stał się Arcykapłanem i Apostołem naszej wiary. Cyryl również wskazuje, że Jezus złożył ofiarę z siebie za nas. To stwierdzenie odnosi nas do Chrystusa jako Ofiary i Ofiarnika.

W czasie rozkwitu ruchów reformatorskich Kościoł postanowił zwołać Sobór, który miał za zadanie zmierzyć się między innymi z negacją sakramentu święceń. Podczas jednej z sesji opracowano dokument stanowiący odpowiedź na tezy stawiane przez protestantyzm. Dekret ten został opublikowany 15 lipca 1563 r. podczas dwudziestej trzeciej sesji soborowej. Chociaż ten dokument wprost nie mówi o kapłaństwie Chrystusa, ale zaznacza, że to właśnie Jezus ustanowił kapłaństwo. Stało się to przez zawarcie Nowego Przymierza.

Tematykę kapłaństwa Jezusa zawarł także papież Pius XI w encyklice „Ad catolici sacerdotii” z 1936 r. Dokument ten porusza kapłaństwo Chrystusa w kontekście kapłaństwa urzędowego. Na wstępie papież Pius XI zaznacza powód napisania tego dokumentu. Jest nim umocnienie kapłanów i przygotowujących się alumnów, jak również wysławienie *wielkości godności samego kapłaństwa*⁴⁴. Dokument ten podzielony jest na cztery rozdziały. W pierwszym roz-

⁴² Tamże s. 75.

⁴³ R. MAZUR, *Jezus Chrystus Arcykapłan*, Ruch biblijny i liturgiczny, nr 2 (2012), s. 127.

⁴⁴ Cyt. PIUS XI, *O kapłaństwie katolickim*, tł. Okoniewskiego, 1936, wyd. K.A.P, s. 2.

dziale papież przybliżyła i podkreśla fakt, że kapłani katoliccy mają udział w jedynym kapłaństwie Jezusa jako *in persona Christi*. Z tego autor wskazuje w drugim rozdziale na zadania kapłana zawarte jako tytuły poszczególnych podparagrafów. Trzeci rozdział odnosi się do seminariów, zaś ostatni wprowadza formularz mszalny o Jezusie Chrystusie Najwyższym i Wiecznym Kapłanie.

Za swego rodzaju najważniejszym dokumentem odnoszącym się do Jezusa jako kapłana jest encyklika Piusa XII zatytułowana „*Mediator Dei*” z 20 listopada 1947 r. Na samym wstępie papież wskazuje na Jezusa jako kapłana, który jest *pośrednikiem między Bogiem a ludźmi i arcykapłanem wielkim, który wstąpił ponad niebiosy*⁴⁵ Papież na samym początku przypomina, że Jezus jako kapłan złożył z siebie ofiarę przebłagalną za grzech pierworodny. Pius XII w pierwszym rozdziale w punkcie siódmym przedstawia misję kapłańską Jezusa w świetle całego Jego życia.

2.2. Kapłaństwo w posoborowym Magisterium Kościoła

Podczas odnowy liturgicznej jak i teologicznej Sobór Watykański II zajął się nie tylko reformą liturgii, ale również teologicznymi aspektami. W dokumentach zaczęto wprost podkreślać Chrystusa jako kapłana, mimo że w ostatnich latach przed soborem nie było potrzeby na usystematyzowany wykład na ten temat⁴⁶. Poszczególne informacje zostały zawarte w różnych dokumentach. Najwięcej informacji na temat kapłaństwa Chrystusa możemy odnaleźć w „Konstytucji o Liturgii”, jak również w „Konstytucji dogmatycznej o Kościele” Sobór, zajmując się aspektem kapłaństwa Jezusa, sięga na początku do źródeł biblijnych. Podkreśla w ujęciu biblijnym tylko jedyność i powszechność samego kapłaństwa Jezusa, w którym możemy mieć udział. W ujęciu dogmatycznym, rozpatrując istnienie kapłaństwa Chrystusa, wyróżniono dwie myśli soboru. W aspekcie bytowym (*esse*) kapłaństwo Jezusa jest wynikiem zjednoczenia hipostatycznego, czyli złączenia konkretnego człowieczeństwa z bo-

⁴⁵ Pius XII, *Mediator Dei*, 1;7

⁴⁶ S. SCHUDY, *Kapłaństwo Jezusa Chrystusa w nauce Vaticanum II, Collectanea Theologica* 39/4, 1969, s. 16.

ską Osobą Słowa⁴⁷. Natomiast w aspekcie dynamicznym (agere) kapłaństwo Jezusowe istnieje dzięki namaszczeniu ludzkiej natury Chrystusa przez Ducha Świętego⁴⁸.

Dokumenty soboru również wskazują podkreślają wieczność kapłaństwa Jezusa wynikającej z samego Bóstwa. Inne dokumenty również wymieniają pewne cechy związane z kapłaństwem Jezusa. Są nimi pośrednictwo oraz posłannictwo Boże⁴⁹. Dokumenty również wskazują na funkcję Chrystusa-kapłana. Sobór wymienia w tym względzie dwie funkcje: przepowiadania Dobrej Nowiny oraz sakramentalnego uświęcania.

Do czasu Piusa XII dominowała myśl, że główną funkcją kapłańską Chrystusa było złożenie ofiary. Jest to konsekwencją nauki Soboru Trydenckiego, który w odpowiedzi na zakwestionowanie momentu kultyczno-sakramentalnego w Chrystusowym kapłaństwie, punktował tę właśnie czynność ofiarniczą⁵⁰. Sobór wprowadził do teologii kapłaństwa Jezusa nowe rozumienie funkcji kapłańskich polegające nie tylko na tradycyjnym rozumieniu ofiary, ale również profetycznej misji Chrystusa. Sobór tym samym położył większy nacisk na głoszenie ewangelii⁵¹. Jednak dokumenty nie negują pierwotnego rozumienia kapłaństwa Jezusa jako ofiary. Wskazują tylko na fakt, że ofiarę poprzedzało głoszenie Królestwa Bożego⁵². Tak więc Sobór Watykański wzbogacił naukę o kapłaństwie Jezusa, wprowadzając nowe spojrzenie na ten temat⁵³.

2.3. Kapłaństwo ministerialne

Kapłaństwo rozumieć możemy jako posiadanie władzy składania Bogu ofiary – sprawowanie kultu w sposób skuteczny, tzn. powodu-

⁴⁷ Por. KL 5.

⁴⁸ Por. KK 10.

⁴⁹ Por. S. SCHUDY, dz. cyt. s. 20–21.

⁵⁰ Por. S. GŁOWA, *Kapłaństwo według Soboru*, w: *Kościół w świetle Soboru*, Poznań 1968, s. 93–196.

⁵¹ Por. KK 20; KL 5.

⁵² Por. KL 5, 33; KK 5, 35; DM 6.

⁵³ S. SCHUDY, *Kapłaństwo Jezusa Chrystusa w nauce Vaticanum II*, *Collectanea Theologica* dz. cyt. s. 31.

jący rzeczywiście pojednanie ludzi z Bogiem oraz przekazywania ludziom darów Boga przynoszących zbawienie. Kapłaństwo musi być nadane, a przynajmniej akceptowane przez Boga.

Uczestnictwo to nazywamy kapłaństwem powszechnym, królewskim lub wiernych⁵⁴. W tym samym kapłaństwie Chrystusa, ale w inny sposób, uczestniczą apostołowie i ich następcy, obdarowani przez Chrystusa specjalną misją. To uczestnictwo nazywamy kapłaństwem służebnym, hierarchicznym lub sakramentalnym ze względu na szczególnie sposób przekazywania tego uczestnictwa wybranym osobom.

I jedno, i drugie kapłaństwo różnią się istotą, a nie tylko stopniem, jednak są sobie wzajemnie przyporządkowane⁵⁵. Jezus, podejmując decyzję, by swą działalnością zbawczą podzielić się z apostołami, przekazuje im pewien zakres władzy⁵⁶. Władza w ewangelii to możliwość skutecznego działania dla wspólnego dobra w danej społeczności – uczniowie mają związywać i rozwiązywać, mają składać ofiarę eucharystyczną, odpuszczać grzechy, mają również głosić dobrą nowinę całemu światu.

Jezus, przekazując apostołom władzę, zwrócił uwagę, że ta władza wypływa od Boga. Sprawowanie władzy w Kościele jest więc ofiarną służbą dla drugich na wzór Chrystusa. Osoba przyjmująca kapłaństwo urzędowe, zostaje włączona w kapłaństwo Jezusa, stając się *in persona Christi*⁵⁷. Kapłaństwo urzędowe ze swej natury jest znakiem przekazania władzy zgodnie z wolą Chrystusa. Elementem wziętym z życia naturalnego w sakramencie święceń jest sprawowanie władzy w imieniu samego Jezusa. Dzieje się to przez tak zwaną Sukcesję Apostolską polegającą na przekazie władzy przez apostołów swoim następcom⁵⁸.

Święty Jan Paweł II w swojej adhortacji *Pastores dabo vobis* podkreślał, że kapłaństwo pochodzi od samego Chrystusa i jest kontynuacją oraz uczestnictwem wyrażoną w Jego najwyższym i wiecznym

⁵⁴ Por. KKK 1547.

⁵⁵ Por. LG 10; KKK 1534

⁵⁶ Por. Mt 9, 36 – 10,1

⁵⁷ Por. KKK 1548

⁵⁸ Por. KOWALCZYK, *Teologia sakramentu święceń*, Warszawa 2012, s. 53.

kapłaństwie⁵⁹. Dlatego też można mówić tylko o włączeniu w jedyne kapłaństwo Jezusa.

W Nowym Testamencie jest jeden kapłan – Jezus Chrystus łączący ludzi z Bogiem. Tylko w Liście do Hebrajczyków jest stosowane do Jezusa Chrystusa określenie Kapłan lub Arcykapłan⁶⁰. Jest też nazywany Pośrednikiem. Na samym wstępie należy podkreślić, jakie jest źródło, z jakiego wypływa kapłaństwo Jezusa. Wyjaśnienie tego problemu można znaleźć w genezie kapłaństwa Jezusa. Zawarta jest w Liście do Hebrajczyków. List ten przyrównuje ziemską misję Chrystusa do czynności kapłana Starego Testamentu, podkreślając doskonałość kapłaństwa Jezusa. Wskazuje on na pochodzenie trynitarnie polegające na fakcie otrzymania go od samego Ojca⁶¹. Chrystus zostaje powołany przez Boga do pełnienia funkcji kapłańskiej. Funkcja ta była związana ściśle z ofiarą, jaką miał złożyć. List ten analizuje cechy arcykapłaństwa Jezusa, który w świetle tekstu jest arcykapłanem wiernym, miłosiernym, na wzór Melchizedeka i doskonałym na wieki⁶².

Cechy te odzwierciedlają ideał arcykapłaństwa, który mógł osiągnąć tylko Jezus. Z tych cech wypływa również pewna charakterystyka posługi kapłańskiej Jezusa. Pierwszym charakterystycznym obrazem posługi jest osobista doskonałość Jezusa polegająca na ukazaniu siebie jako wzoru do naśladowania⁶³. Objawiała się w bezgranicznym posłuszeństwie⁶⁴. Przez to posłuszeństwo mogło dokonać się zbawienie i zgładzenie grzechu pierworodnego⁶⁵. Kolejną charakterystyczną postawą było ubóstwo. Ten stan pozwalał mu jeszcze bardziej zaangażować się w swoją służbę⁶⁶. Inna cecha to czystość dla okazania większej miłości Ojcu, a także w celu poświęcenia się

⁵⁹ Por. JAN PAWEŁ II, *Pastores dabo Vobis*, nr 12.

⁶⁰ Por. Hbr 3,1.

⁶¹ Por. M. KOWALCZYK, *Teologia sakramentu święceń*, Apostolicum, dz. cyt. s. 37.

⁶² Por. K. ROMANIUK, A. JANKOWSKI, *Kapłaństwo w Piśmie świętym Nowego Testamentu*, Tyniec 1994, s. 74.

⁶³ Por. KDK 22.

⁶⁴ Por. DM 5.

⁶⁵ Por. DK 15.

⁶⁶ S. SCHUDY, *Kapłaństwo Jezusa Chrystusa w nauce Vaticanum II*, *Collectanea Theologica* 39/4, 1969, s. 27–28.

wykonywanej służby. Jak pisze swoim artykule Stefan Schudy: „Celibat jest darem wielkodusznie udzielanym ludziom przez Boga i tak też rozumiał to Chrystus. Nie umniejszając wartości i świętości związku miłości dwojga ludzi, który uświęcił, ubogacił szczerze i podniósł do rangi sakramentu sprawował Zbawiciel swoje posłannictwo w doskonałej powściągliwości, zachęcając także tych, których nazwał swoimi przyjaciółmi, do zachowania celibatu ze względu na Królestwo Boże”⁶⁷

Należy również wyróżnić sposoby posługi kapłańskiej. Pierwszą z nich jest służba określana współcześnie jako diakonia⁶⁸. W służbie tej Chrystus od strony ludzkiej okazywał ogromną miłość, z jaką wykonywał swoje posłannictwo⁶⁹. Inny przejaw tej służby to wielki szacunek okazywany drugiemu człowiekowi⁷⁰, a także cierpliwość do swoich oponentów⁷¹.

Na koniec tego paragrafu należy również przyjrzeć się kapłaństwu chwalebnemu Jezusa, czyli pełnionego po Wniebowstąpieniu⁷². Ze względu na czasowy pobyt na ziemi powołał do istnienia swój Mistyczny Organizm – Kościół⁷³. Kapłaństwo Jezusa, mimo związku z wypełnieniem Starego Przymierza, nie zostało zakończone po Zmartwychwstaniu. Po Wniebowstąpieniu Chrystus nie przestał być kapłanem. Dzięki zjednoczeniu w Trójcy Świętej, Chrystus pozostał nie tylko Bogiem-Człowiekiem, ale również najwyższym i wiecznym kapłanem⁷⁴. Dzięki temu nadal sprawuje swoje funkcje kapłańskie na ziemi, posługując się swoim Mistycznym Ciałem⁷⁵. Dlatego też kapłaństwo to Chrystus sprawować będzie wiecznie⁷⁶.

⁶⁷ Tamże s. 28.

⁶⁸ Por. KK 24.

⁶⁹ Por. DK 3.

⁷⁰ Por. Mk 10, 17–21.

⁷¹ Por. KDK 22, 32.

⁷² Por. J 16, 5; 17, 11–13.

⁷³ Por. KK 5.

⁷⁴ Por. S. SCHUDY, *Kapłaństwo Jezusa Chrystusa w nauce Vaticanum II, Collectanea Theologica* dz. cyt. s. 30.

⁷⁵ Por. KK 9; DK 2; DK 13.

⁷⁶ Por. KK 9; DK 2.

Zakończenie

Celem niniejszego artykułu było przedstawienie misterium kapłaństwa Jezusa w świetle biblijnych i liturgicznych tekstów, dotyczących święta Jezusa Chrystusa, Najwyższego i Wiecznego Kapłana. Powyższa analiza została dokonana na podstawie odpowiednich ksiąg liturgicznych. Bardzo cenne były również opracowania i publikacje naukowe podejmujące refleksję nad tematyką kapłaństwa Chrystusa. Spośród tych publikacji szczególną wartość dla autora pracy miały te bezpośrednio odnoszące się do nowego obchodu w roku liturgicznym, jakim jest ustanowione przez Benedykta XVI święto Jezusa Chrystusa, Najwyższego i Wiecznego Kapłana.

STRESZCZENIE

Celem niniejszego artykułu było przedstawienie misterium kapłaństwa Jezusa w świetle biblijnych i liturgicznych tekstów, dotyczących święta Jezusa Chrystusa, Najwyższego i Wiecznego Kapłana. Powyższa analiza została dokonana na podstawie odpowiednich ksiąg liturgicznych. Bardzo cenne były również opracowania i publikacje naukowe podejmujące refleksję nad tematyką kapłaństwa Chrystusa. Spośród tych publikacji szczególną wartość dla autora pracy miały te bezpośrednio odnoszące się do nowego obchodu w roku liturgicznym, jakim jest ustanowione przez Benedykta XVI święto Jezusa Chrystusa, Najwyższego i Wiecznego Kapłana.

SUMMARY

The purpose of this article was to present the mystery of the priesthood of Jesus in the light of the biblical and liturgical texts on the feast of Jesus Christ, High and Eternal Priest. The above analysis is based on the relevant liturgical books. Scientific studies and publications that reflect on the subject of the priesthood of Christ were also very valuable. From .

These publications were of particular value to the author of the work, those directly related to the new celebration of the liturgical year, which is the Feast of Jesus Christ, the High and Eternal Priest established by Benedict XVI.